

Κοινωνία Πολιτισμού. Η μέγιστη και η έσχατη λύση

/ [Editorial](#)

[Ηλίας Λιαμής, Σύμβουλος Ενότητας Πολιτισμού](#)

Ένα όντως Ελληνικό - έστω φιλελληνικό - και όντως ευφυές πολιτικό σύστημα (δυστυχώς ή ευτυχώς είναι απαραίτητα και τα δύο) θα ήταν ένα, πρωτίστως, φιλοκαλικό πολιτικό σύστημα. Αν όχι για λόγους αισθητικής άποψης, αν όχι για λόγους πνευματικότητας και καλλιέργειας των πολιτών του, έστω για λόγους οικονομικής ανάπτυξης και πώλησης προϊόντος μοναδικού, με οικουμενική απήχηση, όπως ο Ελληνικός πολιτισμός, θα επένδυε στον τομέα της παραδοσιακής αλλά και σύγχρονης τέχνης, σε όλες της τις μορφές.

Είναι να απορεί κανείς πώς, σε μία εποχή που, υποτίθεται, πως έχουν αναλυθεί όλοι οι παράγοντες μιας οικονομικής ανάπτυξης, δεν έχει γίνει αποδεκτό πως, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό και οι μοναδικές δυνατότητες της Ελλάδας είναι το φως, το Ελληνικό τοπίο και ο πολιτισμός της, με συνέχεια τριών χιλιάδων χρόνων. Με στοιχειώδη προγραμματισμό, σοβαρότητα, συνέπεια και επαγγελματισμό, η Ελλάδα θα μπορούσε να είναι ένας τόπος που θα προσέφερε στον απλό, μέσο

πολίτη οποιασδήποτε χώρας της γης, μία συνδυαστική απόλαυση αισθήσεων, ψυχικών δυνάμεων και πνευματικών αναζητήσεων κορυφαίας ποιότητας.

Δυστυχώς, η πρόσφατη κρίση, απεκάλυψε πλήρως τις προτεραιότητές του Ελληνικού πολιτικού συστήματος όσον αφορά τις τέχνες και τον πολιτισμό. Χωρίς αμφιβολία, ευθύνες φέρει και ο καλλιτεχνικός κόσμος στο σύνολο του. Τα είδη της τέχνης αλλά και τα είδη της κάθε τέχνης ξεχωριστά στην Ελλάδα, όπως, παραδείγματος χάριν, οι τομείς της μουσικής (βυζαντινή παραδοσιακή έντεχνη, κλασική και λοιπά) βαδίζουν εν πολλοίς δρόμους παράλληλους και συχνά ανταγωνιστικούς, εγκλωβισμένους σε ιδεολογικές αγκυλώσεις, αδυνατώντας να διαμορφώσουν στρατηγική ενιαίας πολιτιστικής προβολής, έστω και μόνον για τουριστικούς λόγους. Όχι πως ο τουρισμός ως όρος και ως γεγονός είναι απλή υπόθεση δευτέρας διαλογής! Υπό προϋποθέσεις, η συνάντηση του τουρισμού και πολιτισμού θα μπορούσε να απογειώσει την εικόνα της Ελλάδας προς τα έξω, με αυτονόητες ευεργετικές συνέπειες σε όλα τα πεδία των διεθνών σχέσεων, όπως συνέβη με τον θεσμό του Φεστιβάλ Αθηνών.. Η, πολιτικά και οικονομικά, απαξιωμένη Ελλάδα των μνημονίων, όπως μόλις πριν 100 χρόνια, η απαξιωμένη Ελλάδα της Τουρκοκρατίας, συνεχίζει να έχει την διαρκή ευκαιρία να αναπτύξει, ως αντίβαρο, την θετική εικόνα ενός «πυρηνικού αντιδραστήρα» πολιτισμού, ο οποίος συνεχίζει να αποτελεί σημείο αναφοράς στην παγκόσμια τέχνη και επιστήμη. Σε μία τέτοια περίπτωση, ένας σοβαρός σχεδιασμός θα αναδείκνυε την συνέχεια του Ελληνικού πολιτισμού, θα συνέδεε την αρχαία τραγωδία με την βυζαντινή λειτουργία, τους βυζαντινούς ύμνους με την παραδοσιακή μουσική, το δημοτικό τραγούδι με την αληθινή λαϊκή μουσική, για να μην επεκταθώ σε όλες τις μορφές της τέχνης - χώρο, θέατρο, κινηματογράφος - πού, πάνω στις στέρρες βάσεις ενός θησαυρού πνευματικής και καλλιτεχνικής εμπειρίας του παρελθόντος, θα μπορούσαν να ανοιχτούν ακόμη και στην πιο ριζοσπαστική πρωτοπορία, κάτι άλλωστε που επανειλημμένως συνέβη κατά το πρόσφατο παρελθόν, με εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Οι τελευταίες εξελίξεις απέδειξαν πως η περίφημη «βαριά βιομηχανία του τουρισμού» είναι ένα ευαίσθητο και εύθραυστο λουλούδι, το οποίο, για να διατηρήσει το άρωμά του και να μπορεί να συντηρεί στοιχειωδώς αυτούς που το καλλιεργούν, πρέπει να ποτίζεται με παράλληλες με την ομορφιά του τοπίου ροές, όπως το ήθος της φιλοξενίας, τον επαγγελματισμό, την εντιμότητα αλλά και την πρωτοτυπία ως προς τον συνδυασμό φυσικού κάλλους και πνευματικής - καλλιτεχνικής εμπειρίας.

Όλα δείχνουν πως η μόνη ελπίδα εξωστρέφειας της Ελληνικής οικονομίας βρίσκεται στον συνδυασμό του τουρισμού με τον πολιτισμό. Μπροστά στις δυσκολίες που έρχονται, είναι απαραίτητο να επιστρατευτεί η σοφία που έχει συσσωρευτεί στον τουριστικό τομέα τα περασμένα χρόνια, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Άλλωστε, ως προς το προϊόν του τουρισμού, δεν είμαστε οι μοναδικοί, ασχέτως αν, φέτος, μέσα στον ορυμαγδό της πανδημίας, αναδειχθούμε και μονοπωλιακή τουριστική αγορά. Τα γεγονότα όμως μιλούν από μόνα τους: Μόνον ένας αφελής, άνθρωπος ή λαός, θα επένδυε τα πάντα σε τόσο εύθραυστες ισορροπίες, στην οποίαν, μόλις 500 παραπάνω θύματα της επιδημίας θα μπορούσαν να τα καταστρέψουν όλα εν ριπή οφθαλμού.

Η Ελληνική πραγματικότητα έχει εμπειρία και ενός ακόμη οδυνηρού μαθήματος:

Την κραυγαλέα αποτυχία της ανάπτυξης ενός μαζικού τουριστικού μοντέλου, με τεράστιες ξενοδοχειακές μονάδες, πολλές από τις οποίες έχουν στοιχειώσει πάνω σε μαγευτικούς κόλπους και παραλίες της πατρίδας μας. Από καιρό, έχει γίνει κοινή συνείδηση πως η προσοχή πρέπει να στραφεί προς έναν τουρισμό, που θα έχει ως κύριο παράγοντα την ανθρώπινη επαφή. Με άλλα λόγια, το ανθρώπινο πρόσωπο είναι το μέγα ζητούμενο που πρέπει να αναδειχθεί ως βασικό θέλγητρο για έναν ξένο να επισκεφτεί την πατρίδα μας ξανά και ξανά. Ούτε αυτό όμως είναι μοναδικό. Και άλλες χώρες, όπως η Αυστρία, επένδυσαν με μεγάλη επιτυχία πάνω σε αυτού του είδους τον τουρισμό, με μικρές οικογενειακές μονάδες και τον επισκέπτη να γίνεται σχεδόν μέρος της οικογενειακής καθημερινότητας.

Μοναδικό τουριστικό προϊόν θα γίνει το Ελληνικό, μόνον όταν συμπληρωθεί το «τρίπτυχο φυσικό κάλλος - ανθρώπινο πρόσωπο - πολιτισμός και πνευματικότητα». Δεν χρειάζεται να είναι κάποιος ειδικός για να αντιληφθεί πως το τρίπτυχο αυτό απογείωσε την αναγνωσιμότητα της Ελλάδος μέχρι και την δεκαετία του 60, μέχρις ότου, οι λεπτές ισορροπίες στον ψυχισμό αλλά και στην οικονομική ανάπτυξη της Ελληνικής πραγματικότητας ανατράπηκαν.

Η νέα κρίση, αν μη τι άλλο, αποτελεί ευκαιρία αναστοχασμού πάνω στο τρίπτυχο αυτό. Το φυσικό κάλλος θα είναι πάντα εκεί, όσο βέβαια το προστατεύουμε. Το ανθρώπινο πρόσωπο είναι μονόδρομος και το έχουν ήδη αντιληφθεί οι περισσότερες Ελληνικές μικρές κοινωνίες του τόπου μας που ζουν σχεδόν αποκλειστικά-δυστυχώς- από τον τουρισμό. Ο πολιτισμός όμως είναι ο αδύναμος κρίκος, που καθίσταται ακόμη πιο αδύναμος από τις προτεραιότητες της

πολιτικής εξουσίας.

Κατά συνέπεια, την μεγάλη ελπίδα του πολιτισμού και ως παράγοντος τουριστικής ανάπτυξης, αποτελούν οι φορείς, μικροί ή μεγάλοι, που ακόμη τον πονούν και τον καλλιεργούν. Και η διαπίστωση αυτή αφορά και την Εκκλησία σε όλα της τα επίπεδα. Ιδιαίτερα αυτή, είναι επείγουσα ανάγκη να θεωρήσει την φιλοκαλία, όχι μόνον στην πνευματική αλλά και στην αισθητική της διάσταση.

Είναι καιρός να αναζητήσουμε την έξοδο από την μιζέρια μιας στείρας ομφαλοσκόπησης και την είσοδο στο πεδίο της συστηματικής καλλιέργειας και προβολής του πολιτισμού, ως βασικού στοιχείου της αυτοσυνειδησίας μας και της θέσης μας στην οικουμένη. Δεν είναι κάτι που δεν έχει ξανασυμβεί! Ο πολιτισμός μάς ξανάδωσε τη θέση μας στον νέο κόσμο των μεσών του 19^{ου} αιώνα. Ο πολιτισμός διατήρησε την εθνική μας αξιοπρέπεια, όταν ο κόσμος χωρίστηκε σε σφαίρες επιρροής μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και γίναμε ένα από τα πολλά γρανάζια της Δύσης. Ο πολιτισμός έφερε δύο Νόμπελ, 5 Όσκαρ, πλειάδα εδρών σε ξένα πανεπιστήμια, εκδόσεις και μεταφράσεις Ελληνικής λογοτεχνίας, διεθνή συνέδρια και σεμινάρια και πολλά ακόμη. Ο πολιτισμός μάς έκανε περήφανους να δηλώνουμε Έλληνες στους δρόμους του Λονδίνου, της Νέας Υόρκης, στη γέφυρα της Βουδαπέστης, στα σοκάκια της Βηρυτού, της Ινδίας ή της Ιαπωνίας. Ο πολιτισμός μας έδωσε τη βεβαιότητα πως, ανά πάσα στιγμή, μπορούμε ξανά κάτι καινούργιο να πούμε στον αχανή κόσμο. Οι καιροί όμως απαιτούν συνδυασμό ουσίας και διαχρονικότητας με σύγχρονους τρόπους προβολής και επικοινωνίας. Ο περίφημος θρησκευτικός τουρισμός, πέραν του - κατά την γνώμη μου - αποτυχημένου τίτλου, απέτυχε να λειτουργήσει σε ευρεία κλίμακα αλλά και σε βάθος. Ταυτίστηκε με μια επίσκεψη σε μια ερειπωμένη εκκλησία και σ΄ ένα μοναστήρι. Ο σύγχρονος άνθρωπος ζητάει εμπειρίες ζωής που θα τον συγκλονίσουν και για να γίνει αυτό πρέπει, πέρα από τα μέσα, να συγκλονιστούμε πρώτα εμείς. Και αληθινό συγκλονισμό προσφέρουν μόνο τα οράματα, τα μελλούμενα, τα έσχατα. Πρέπει να αφήσουμε τα ερείπια, τα κειμήλια, τις εικόνες τους κίονες και ο,τι άλλο μας κληροδοτήθηκε να μιλήσουν και να πουν σ΄ εμάς και στον κόσμο όλο τι σκέφτονται για το μέλλον, αντί να τα υποχρεώνουμε να μας διηγούνται μόνον υπέροχες ιστορίες από το παρελθόν.

Αυτό που πρέπει να φυτευτεί βαθιά στην ψυχή όλων εκείνων που έχουν την οικονομική δυνατότητα, την πνευματική ευαισθησία αλλά και την θεσμική θέση, είτε στον πολιτικό, είτε στον κοινωνικό, είτε στον εκκλησιαστικό χώρο είναι πως ο πολιτισμός δεν αποτελεί απλώς προβολή του παρελθόντος αλλά ελπίδα για την κοινωνία του μέλλοντος. Το πιο ανθεκτικό Ελληνικό προϊόν φαίνεται πως μπορεί να είναι μόνον η προβολή τής χώρας μας και τού λαού ως κοινωνίας πολιτισμού. Και

το σύνθημα προς τα έξω αλλά και προς τα μέσα ακόμα ένα και μοναδικό:

«Ελάτε να ζήσετε σε έναν τόπο, που ακόμα πιστεύει πώς, αυτό που θα σώσει τον κόσμο, είναι το κάλλος».

<https://bit.ly/3yxvoLC>